DOI: https://doi.org/10.32999/ksu2307-8030/2026-60-10

УДК 336.14:352.07

Петренко В.С.
докторка економічних наук, доцентка,
професорка кафедри економіки, менеджменту та адміністрування
Херсонського державного університету
ORCID: https://orcid.org/0000-0001-8336-7665
E-mail: vpetrenko@ksu.ks.ua

Мельникова К.В.
кандидатка економічних наук,
деканеса факультету бізнесу і права
Херсонського державного університету
ORCID: https://orcid.org/0000-0001-6415-5667
E-mail: emelnikova@ksu.ks.ua

Бойчук Я.М.
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
Херсонського державного університету
ORCID: https://orcid.org/0009-0001-2637-8904
E-mail: 028899@university.kherson.ua

ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ ПУБЛІЧНО-УПРАВЛІНСЬКИХ МЕХАНІЗМІВ МІЖБЮДЖЕТНОГО ВИРІВНЮВАННЯ ГІРСЬКИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

У статті обґрунтовано диференційований підхід до міжбюджетного вирівнювання гірських територіальних громад з урахуванням фінансової спроможності, трансфертної залежності та просторово-демографічних характеристик. На прикладі п'яти громад Івано-Франківської області за 2023–2025 рр. встановлено їх суттєву фінансову, трансфертну й просторово-демографічну неоднорідність. Запропоновано типологію громад за чотирма типами та розроблено індекс структурної потреби гірської територіальної громади у міжбюджетному вирівнюванні (SNI_{mts}), що інтегрує фінансові й просторово-демографічні показники. Обґрунтовано диференціацію публічно-управлінських механізмів за типом громади та характером її структурних обмежень, поєднуючи вирівнювання фінансової спроможності з компенсацією територіально зумовлених витрат.

Ключові слова: публічне управління, публічні фінанси, міжбюджетне вирівнювання, міжбюджетні трансферти, гірські територіальні громади, фінансова спроможність, трансфертна залежність, індекс структурної потреби, державна фінансова підтримка.

Petrenko Viktoriia, Melnykova Kateryna, Boichuk Yaroslav. DIFFERENTIATION OF PUBLIC ADMINISTRATION MECHANISMS FOR INTERBUDGETARY EQUALIZATION OF MOUNTAIN TERRITORIAL COMMUNITIES

The article substantiates a differentiated approach to public administration mechanisms for interbudgetary equalization of mountain territorial communities, taking into account their financial capacity, dependence on interbudgetary transfers, and spatial and demographic characteristics. The study covers five mountain territorial communities of Ivano-Frankivsk Oblast – Verkhovyna, Biloberizka, Zelenska, Vorokhta, and Polianytsia – for 2023–2025. The analysis includes general fund revenues and expenditures per capita, subsidization, the share of interbudgetary transfers and local taxes and fees, as well as population density, area, number of settlements, and settlement patterns. The results reveal significant financial and spatial differences among communities despite their common mountain status. Based on these differences, four types of communities are identified: financially self-sufficient, relatively financially capable, spatially vulnerable, and transfer-dependent. The Structural Need Index of a Mountain Territorial Community for Interbudgetary Equalization (SNI_{mts}) is proposed to provide an integrated assessment of their needs. The index combines normalized indicators of general fund revenues per capita, the share of interbudgetary transfers, population density, and the number of settlements. This makes it possible to assess both financial capacity and structural territorial constraints affecting the need for equalization. The differentiation of public administration mechanisms according to the principle "community type – structural need – equalization instrument" is substantiated. A stimulating approach is proposed for financially self-sufficient communities, a compensatory-stimulating mechanism for relatively financially capable communities, a spatial-compensatory approach for spatially vulnerable communities, and a combination of basic equalization with spatial compensation instruments for transfer-dependent communities. The proposed approach extends the assessment of mountain communities beyond tax capacity by incorporating structurally determined territorial constraints. Its application can contribute to more targeted state financial support and combine financial equalization with compensation for additional territorial costs of ensuring access to public services in mountain areas.

Key words: public administration, public finance, interbudgetary equalization, interbudgetary transfers, mountain territorial communities, financial capacity, transfer dependence, Structural Need Index, state financial support.

© Петренко В.С., Мельникова К.В., Бойчук Я.М., 2026
Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

Постановка проблеми. Забезпечення фінансової спроможності територіальних громад є важливою передумовою результативності місцевого самоврядування. Для гірських громад ця проблема посилюється просторовою розосередженістю населення, низькою щільністю розселення, складною транспортною доступністю та підвищеними витратами на інфраструктуру й надання публічних послуг. Водночас громади з однаковим гірським статусом суттєво різняться за власною дохідною базою, трансфертною залежністю та просторово-демографічними характеристиками.

Ці відмінності особливо виразні серед гірських територіальних громад Івано-Франківської області, де поряд із фінансово спроможними функціонують громади зі значною залежністю від міжбюджетних трансфертів та складними просторовими умовами. Тому механізми міжбюджетного вирівнювання мають враховувати не лише податкоспроможність, а й об'єктивні територіальні чинники, що впливають на потребу в бюджетних ресурсах і вартість забезпечення доступності публічних послуг. Це обумовлює необхідність диференціації інструментів державної фінансової підтримки гірських територіальних громад.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика фінансової та інституційної спроможності територіальних громад, удосконалення механізмів публічного управління та міжбюджетного вирівнювання представлена у працях українських науковців. З. Бурик розглядає фінансову спроможність громад як індикатор ефективності децентралізації та складову соціально-економічного розвитку регіону [1]. М. Забаштанський та І. Сидор акцентують на можливостях державно-приватного партнерства у забезпеченні сталого розвитку територіальних громад [2], а Я. Казюк та В. Венцель пов'язують фінансову спроможність із можливістю органів місцевого самоврядування належно реалізовувати покладені на них повноваження [3].

Публічно-управлінський аспект розвитку громад досліджує М. Блажівська, зосереджуючи увагу на особливостях упровадження відповідних механізмів [4]. В. Сівак розглядає інституційну спроможність територіальних громад у системі децентралізації в умовах воєнного стану та відновлення [5]. Безпосередньо проблематику горизонтального вирівнювання досліджує С. Юшко, аналізуючи його стан і результати з позиції податкоспроможності бюджетів територіальних громад [6].

Особливості функціонування гірських територіальних громад висвітлено у працях І. Івасюка, який досліджує стратегічне планування розвитку громад гірських населених пунктів Карпатського регіону в умовах європейської інтеграції [7], та В. Мікловди, який акцентує на ролі гірських територіальних громад Закарпаття в управлінні демографічним розвитком [8].

Водночас недостатньо дослідженим залишається питання диференціації механізмів міжбюджетного вирівнювання саме гірських територіальних громад з урахуванням одночасно їх фінансової спроможності, трансфертної залежності та просторово-демографічних характеристик. Це обумовлює необхідність формування диференційованого публічно-управлінського підходу, орієнтованого не лише на податкоспроможність, а й на структурні особливості функціонування гірських громад.

Метою статті є обґрунтування теоретико-методичних засад диференціації публічно-управлінських механізмів міжбюджетного вирівнювання гірських територіальних громад на основі оцінювання їх фінансової спроможності, трансфертної залежності та просторово-демографічних характеристик, а також розроблення типології громад і відповідних інструментів державної фінансової підтримки з урахуванням специфіки їх функціонування.

Виклад матеріалу дослідження та його основні результати. Міжбюджетне вирівнювання є складовою системи публічного управління місцевими фінансами, спрямованою на зменшення територіальних диспропорцій та забезпечення фінансових передумов для виконання органами місцевого самоврядування визначених повноважень. Його необхідність зумовлена нерівномірністю податкової бази, відмінностями економічного й демографічного потенціалу територій та неоднаковими потребами громад у бюджетних ресурсах.

В Україні основою горизонтального вирівнювання є оцінювання податкоспроможності місцевих бюджетів. Залежно від її рівня застосовуються базова або реверсна дотації, тоді як субвенції спрямовуються на фінансування визначених цільових напрямів. У публічно-управлінському контексті міжбюджетне вирівнювання доцільно розглядати як систему критеріїв, інструментів і управлінських рішень щодо перерозподілу бюджетних ресурсів, результативність якої

залежить від відповідності механізмів підтримки реальним умовам функціонування територій.

Для гірських територіальних громад орієнтація переважно на податкоспроможність має певні обмеження. Значна площа, низька щільність населення, розосередженість поселень і складна транспортна доступність можуть підвищувати витрати на утримання інфраструктури та забезпечення доступності публічних послуг. Водночас гірські громади суттєво відрізняються за економічним потенціалом і фінансовою спроможністю, тому сам гірський статус не може бути достатньою підставою для однакового рівня державної фінансової підтримки [9].

Це обумовлює доцільність диференційованого підходу до міжбюджетного вирівнювання, за якого податкоспроможність громади розглядається у взаємозв'язку з її трансфертною залежністю та просторово-демографічними характеристиками. Такий підхід дозволяє враховувати як недостатність власної дохідної бази, так і структурні територіальні чинники, що потенційно збільшують вартість виконання публічних функцій.

Емпіричну основу дослідження становлять Верховинська, Білоберізька, Зеленська, Ворохтянська та Поляницька територіальні громади Івано-Франківської області. Їх вибір обумовлений суттєвими відмінностями за площею, чисельністю і щільністю населення, кількістю населених пунктів, фінансовою спроможністю та залежністю від міжбюджетних трансфертів, що дозволяє дослідити неоднорідність громад за однакового гірського статусу.

Дослідження охоплює 2023–2025 рр. та ґрунтується на даних про виконання місцевих бюджетів, показниках фінансової спроможності громад і їх просторово-демографічних характеристиках. Для порівняння використано доходи та видатки загального фонду на одного мешканця, частку місцевих податків і зборів, рівень дотаційності, частку міжбюджетних трансфертів, а також площу, чисельність і щільність населення, кількість населених пунктів та характер розселення.

Методичний підхід ґрунтується на припущенні, що структурна потреба гірської громади у міжбюджетному вирівнюванні визначається поєднанням її фінансової спроможності, трансфертної залежності та просторових обмежень. Це дозволяє зіставити фінансові й територіальні характеристики громад, визначити характер їх вразливості та обґрунтувати відповідні інструменти міжбюджетного вирівнювання.

Порівняння просторово-демографічних характеристик досліджуваних громад засвідчує їх суттєву неоднорідність навіть у межах одного регіону. Відмінності у площі, чисельності та щільності населення, кількості населених пунктів і характері розселення формують різні умови організації та забезпечення доступності публічних послуг (табл. 1).

Найбільш виражені просторові обмеження характерні для Зеленської ТГ, яка поєднує найбільшу серед досліджуваних громад площу (488,6 км²) із найнижчою щільністю населення (3,9 особи/км²). Для Верховинської та Білоберізької ТГ визначальним чинником є значна кількість населених пунктів – 20 і 17 відповідно, що ускладнює забезпечення територіальної доступності публічних послуг. Натомість Ворохтянська ТГ об'єднує лише два населені пункти. Показовими є також Білоберізька, Ворохтянська та Поляницька ТГ: за відносно співставної чисельності населення вони суттєво різняться за характером розселення.

Просторову вразливість гірських громад визначає не окремий демографічний показник, а поєднання площі, щільності населення та розосередженості поселень. Такі відмінності можуть формувати різне навантаження на місцеві бюджети, тому їх доцільно розгля-

Таблиця 1

Просторово-демографічні характеристики досліджуваних гірських територіальних громад Івано-Франківської області

Територіальна громада	Чисельність населення, осіб	Площа, км²	Кількість населених пунктів	Щільність населення, осіб/км²	Середня чисельність населення на 1 населений пункт, осіб
Верховинська	21 757	407,1	20	53,4	1 088
Білоберізька	8 590	352,1	17	24,4	505
Зеленська	1 909	488,6	6	3,9	318
Ворохтянська	7 591	249,7	2	30,4	3 796
Поляницька	8 186	342,8	7	23,9	1 169

Джерело: сформовано авторами за даними [10, 11, 12]

дати у взаємозв'язку з фінансовою спроможністю та трансфертною залежністю громад. Для цього проаналізовано доходи і видатки загального фонду на одного мешканця, рівень дотаційності, частку міжбюджетних трансфертів та місцевих податків і зборів у 2023–2025 рр. (табл. 2).

Результати засвідчують значну фінансову диференціацію досліджуваних громад. Найвищу власну фінансову спроможність демонструє Поляницька ТГ: у 2023–2025 рр. доходи загального фонду на одного мешканця зросли з 24,7 до 47,4 тис. грн, а частка трансфертів скоротилася з 25,6 до 15,4 %. Позитивна динаміка характерна і для Ворохтянської ТГ, де у 2025 р. частка трансфертів знизилася до 24,7 %.

Зеленська ТГ характеризується відносно стабільними фінансовими показниками та часткою трансфертів на рівні 41–43 %, однак її фінансова позиція поєднується зі значною просторовою вразливістю. Найвища трансфертна залежність притаманна Верховинській ТГ, де частка трансфертів перевищує 60 %, а власні доходи на одного мешканця є найнижчими серед досліджуваних громад. Для Білоберізької ТГ характерна суттєва мінливість фінансових показників, що ускладнює її оцінювання виключно за середніми значеннями.

Гірський статус не визначає єдиної моделі фінансового функціонування громад: їх потреба у міжбюджетному вирівнюванні формується різним поєднанням власної фінансової спроможності, трансфертної залежності та просторових обмежень. Це обумовлює доцільність типологізації громад за характером їх структурної потреби у міжбюджетному вирівнюванні.

Для типологізації використано середні фінансові показники за 2023–2025 рр. у поєднанні зі щільністю населення та кількістю населених пунктів, що дозволило врахувати одночасно фінансову та просторову складові функціонування гірських громад (табл. 3).

За результатами типологізації Поляницьку ТГ віднесено до фінансово самодостатніх громад (I тип), що характеризуються високою власною дохідною спроможністю та низькою трансфертною залежністю. Ворохтянська ТГ представляє відносно фінансово спроможні громади (II тип) із сформованою власною дохідною базою та помірною роллю трансфертів. Зеленську ТГ віднесено до просторово вразливих громад (III тип) через поєднання значної площі з критично низькою щільністю населення. Білоберізька та Верховинська ТГ формують трансфертозалежний тип (IV тип), для якого характерне поєднання обмеженої власної дохідної бази зі значною роллю міжбюджетних трансфертів.

Виявлені відмінності підтверджують необхідність диференціації міжбюджетного

Таблиця 2

Динаміка показників фінансової спроможності досліджуваних гірських територіальних громад у 2023–2025 рр.

Територіальна громада	Рік	Доходи загального фонду на 1 мешканця, грн	Видатки загального фонду на 1 мешканця, грн	Рівень дотаційності, %	Частка трансфертів у доходах, %	Частка місцевих податків і зборів, %
Верховинська	2023	3 623,9	11 954,9	30,4	69,0	19,4
	2024	4 127,9	13 290,0	26,6	63,9	21,7
	2025*	3 875,9	12 622,5	28,5	66,5	20,6
Білоберізька	2023	9 747,3	12 523,3	–5,2	38,5	8,5
	2024	3 788,6	12 125,8	30,3	65,6	26,0
	2025*	6 768,0	12 324,6	12,6	52,1	17,3
Зеленська	2023	8 769,8	15 035,8	13,1	41,1	49,0
	2024	9 740,3	16 137,6	14,1	43,0	48,8
	2025*	9 255,1	15 586,7	13,6	42,1	48,9
Ворохтянська	2023	10 484,4	14 178,1	7,9	35,2	41,6
	2024	10 944,5	16 064,0	13,1	33,2	33,8
	2025	22 513,8	23 277,3	7,1	24,7	52,5
Поляницька	2023	24 746,4	30 641,4	–4,4	25,6	49,1
	2024	36 128,0	36 903,1	0,0	17,5	37,7
	2025	47 446,9	46 352,0	–6,3	15,4	36,0

Джерело: сформовано авторами за даними [10, 11, 12]

Таблиця 3

Типологізація досліджуваних гірських територіальних громад за фінансовими та просторовими характеристиками

Територіальна громада	Середні доходи загального фонду на 1 мешканця, грн	Середня частка трансфертів, %	Середній рівень дотаційності, %	Щільність населення, осіб/кмІ	Кількість населених пунктів	Тип громади
Поляницька	36 107,1	19,5	–3,6	23,9	7	I
Ворохтянська	14 647,6	31,0	9,4	30,4	2	II
Зеленська	9 255,1	42,1	13,6	3,9	6	III
Білоберізька	6 768,0	52,1	12,6	24,4	17	IV
Верховинська	3 875,9	66,5	28,5	53,4	20	IV

Джерело: сформовано та розраховано авторами за результатами дослідження

вирівнювання залежно від характеру структурної вразливості гірських громад. Для її кількісного оцінювання запропоновано індекс структурної потреби гірської територіальної громади у міжбюджетному вирівнюванні (SNI_{mts}), який поєднує доходи загального фонду на одного мешканця, частку міжбюджетних трансфертів, щільність населення та кількість населених пунктів. Для приведення показників до порівнянного вигляду застосовано мінімаксну нормалізацію в інтервалі [0; 1]. Для показників, зростання яких посилює структурну потребу, використано пряму нормалізацію:

$$N_i = \frac{(x_i - x_{min})}{(x_{max} - x_i)},$$

а для показників, зростання яких її зменшує – обернену:

$$N_i = \frac{(x_{max} - x_i)}{(x_{max} - x_{min})}.$$

За умови рівнозначності компонентів інтегральний індекс визначено за формулою:

$$SNI_{mts} = \frac{N_r + N_t + N_d + N_s}{n},$$

де N_r – нормалізований показник доходів загального фонду на одного мешканця;

N_t – частки міжбюджетних трансфертів;

N_d – щільності населення;

N_s – кількості населених пунктів.

Значення ІСПГ варіюється від 0 до 1, а його зростання характеризує посилення структурної потреби громади у міжбюджетному вирівнюванні.

Розраховані значення підтверджують суттєву диференціацію досліджуваних громад. Найнижче значення SNI_{mts} отримано для Поляницької ТГ (0,218), що узгоджується з високими показниками її власної фінансової спроможності та порівняно незначною роллю трансфертів. Для Ворохтянської ТГ значення індексу становить 0,344, що також характеризує відносно нижчу структурну потребу у вирівнюванні.

Принципово інша ситуація спостерігається у Зеленській ТГ, де SNI_{mts} становить 0,634. Високе значення формується насамперед під впливом низької щільності населення та порівняно невисокої власної дохідної спроможності. Це підтверджує попереднє припущення про існування окремого типу просторово вразливих громад, потреба яких у державній фінансовій підтримці не може бути адекватно оцінена лише через традиційні показники дотаційності.

Найвищі значення SNI_{mts} отримано для Білоберізької (0,756) та Верховинської

Таблиця 4

Розрахунок індексу структурної потреби досліджуваних гірських територіальних громад

Територіальна громада	N_r	N_t	N_d	N_s	SNI_{mts}
Поляницька	0,000	0,000	0,596	0,278	0,218
Ворохтянська	0,666	0,245	0,465	0,000	0,344
Зеленська	0,833	0,481	1,000	0,222	0,634
Білоберізька	0,910	0,694	0,586	0,833	0,756
Верховинська	1,000	1,000	0,000	1,000	0,750

Джерело: розраховано авторами за результатами дослідження

(0,750) громад. При цьому близькість інтегральних оцінок не означає тотожності структури їх вразливості. Для Верховинської ТГ визначальними є низька власна дохідна спроможність, висока частка трансфертів і значна кількість населених пунктів, тоді як для Білоберізької ТГ інтегральна оцінка формується внаслідок поєднання фінансових та поселенських факторів.

Таким чином, SNI_{mts} дозволяє перейти від формального поділу громад за рівнем дотаційності до комплексної оцінки структури їх потреби у вирівнюванні. Водночас запропонований індекс доцільно розглядати як методичний інструмент порівняльної оцінки, який потребує подальшої апробації на ширшій сукупності гірських територіальних громад та перевірки чутливості результатів до складу показників і системи їх ваг.

Отримані результати свідчать, що диференціація гірських територіальних громад має передбачати не механічне збільшення обсягів міжбюджетних трансфертів, а вибір інструментів державної фінансової підтримки відповідно до характеру структурної вразливості конкретної території. Запропонований підхід ґрунтується на взаємозв'язку «тип громади – структурна потреба – інструмент вирівнювання» та передбачає поєднання чинного механізму вирівнювання податкоспроможності з додатковим урахуванням просторово-демографічних характеристик гірських територій.

Для громад I типу доцільним є стимулюючий підхід із концентрацією державної підтримки на інфраструктурних та інвестиційних проєктах. Для громад II типу – компенсаційно-стимулюючий механізм, що поєднує розвиток власної дохідної бази з цільовою компенсацією витрат, зумовлених гірським розташуванням. Для просторово вразливих громад III типу доцільним

Таблиця 5

Диференціація публічно-управлінських механізмів міжбюджетного вирівнювання гірських територіальних громад

Тип громади	Досліджувана ТГ	Характер структурної потреби	SNI_{mts}	Пріоритетний механізм	Доцільні інструменти
I. Фінансово самодостатня	Поляницька	Низька трансфертна залежність, висока власна дохідна спроможність	0,218	Стимулюючий	Збереження фінансової автономії; цільове співфінансування гірської інфраструктури; інвестиційні трансферти
II. Відносно фінансово спроможна	Ворохтянська	Помірна трансфертна залежність за сформованої власної дохідної бази	0,344	Компенсаційно-стимулюючий	Цільові трансферти на транспортну та соціальну доступність; співфінансування інфраструктурних проєктів
III. Просторово вразлива	Зеленська	Низька щільність населення, значна територія, підвищена вартість забезпечення доступності послуг	0,634	Просторово-компенсаційний	Коригуючий «гірський» компонент; компенсація територіальних витрат; підтримка мобільних і міжмуніципальних форм надання послуг
IV. Трансфертозалежна	Білоберізька, Верховинська	Низька власна фінансова спроможність у поєднанні з поселенською розосередженістю	0,756; 0,750	Вирівнювально-компенсаційний	Базове вирівнювання; коригуючий «гірський» компонент; цільові трансферти на забезпечення доступності базових публічних послуг

Джерело: розроблено авторами за результатами дослідження

є запровадження коригуючого «гірського» компонента з урахуванням площі, щільності населення та розосередженості поселень. Для трансфертозалежних громад IV типу необхідне поєднання базового вирівнювання з просторово-компенсаційними інструментами.

Запропонований підхід зміщує акцент із формального гірського статусу на характер структурної потреби конкретної громади. SNI_{mts} при цьому може використовуватися як аналітичний інструмент для обґрунтування диференціації міжбюджетного вирівнювання та вибору відповідних інструментів державної фінансової підтримки. Диференціація міжбюджетного вирівнювання гірських територіальних громад має поєднувати оцінювання їх фінансової спроможності з компенсацією структурно обумовлених територіальних витрат, забезпечуючи більш адресний розподіл бюджетної підтримки.

Висновки. Проведене дослідження засвідчило суттєву неоднорідність гірських територіальних громад за рівнем фінансової спроможності, трансфертної залежності та просторово-демографічними характеристиками. Встановлено, що спільний гірський статус не означає однакової потреби у бюджетному вирівнюванні, а оцінювання громад лише за рівнем податкоспроможності не повною мірою враховує територіальні умови виконання ними публічних функцій.

За результатами дослідження виокремлено чотири типи гірських територіальних громад: фінансово самодостатні, відносно фінансово спроможні, просторово вразливі та трансфертозалежні. Для комплексного оцінювання їх структурної потреби у фінансовій підтримці запропоновано індекс структурної потреби гірської територіальної громади у бюджетному вирівнюванні (SNI_{mts}), який поєднує фінансові та просторово-демографічні характеристики. Обґрунтовано доцільність диференціації публічно-управлінських механізмів міжбюджетного вирівнювання за принципом «тип громади – структурна потреба – інструмент вирівнювання». Запропонований підхід передбачає поєднання вирівнювання фінансової спроможності з компенсацією об'єктивно зумовлених територіальних витрат та дозволяє більш адресно визначати інструменти державної фінансової підтримки гірських громад. Перспективи подальших досліджень полягають в апробації SNI_{mts} на ширшій сукупності гірських територіальних громад України та обґрунтуванні методики визначення коригуючого «гірського» компонента міжбюджетних трансфертів.

Використання інструментів штучного інтелекту. Під час підготовки статті використовувався генеративний штучний інтелект ChatGPT (OpenAI), як допоміжний інструмент для структурування інформації, перевірки розрахунків, а також мовного та стилістичного редагування тексту. Штучний інтелект не використовувався як самостійне джерело наукових даних або для автономного формування наукових висновків.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Бурик З. Фінансова спроможність територіальних громад як індикатор ефективності децентралізації та складова соціально-економічного розвитку регіону. *Публічне управління: концепції, парадигма, розвиток, удосконалення.* 2025. № 13. С. 6–17. DOI: https://doi.org/10.31470/2786-6246-2025-13-6-17 (дата звернення: 27.08.2026).
2. Забаштанський М.М., Сидор І.П. Державно-приватне партнерство у забезпеченні сталого соціально-економічного розвитку територіальних громад. *Інвестиції: практика та досвід.* 2023. № 6. С. 18–23. DOI: https://doi.org/10.32702/2306-6814.2023.6.18 (дата звернення: 27.08.2026).
3. Казюк Я.М., Венцель В.Т. Фінансова спроможність територіальних громад як основний елемент у забезпеченні реалізації повноважень органів місцевого самоврядування. *Вісник Херсонського національного технічного університету.* 2024. № 1(88). С. 357–364. DOI: https://doi.org/10.35546/kntu2078-4481.2024.1.50 (дата звернення: 27.08.2026).
4. Блажівська М. Особливості упровадження публічно-управлінських механізмів розвитку територіальних громад. *Theory and Practice of Public Administration.* 2020. Т. 1, № 68. С. 180–189. DOI: https://doi.org/10.34213/tp.20.01.22 (дата звернення: 27.08.2026).
5. Сівак В. Інституційна спроможність територіальних громад у системі децентралізації: механізми державного управління в умовах воєнного стану та відновлення. *Наука, технології та інновації: від досліджень до практичних рішень*. 2026. С. 78–140. DOI: https://doi.org/10.30525/978-9934-26-651-5-21 (дата звернення: 27.08.2026).
6. Юшко С. Моніторинг стану та результатів горизонтального вирівнювання податкоспроможності бюджетів територіальних громад. *Європейський науковий журнал економічних та фінансових інновацій.* 2023. Т. 2, № 12. С. 176–189. DOI: https://doi.org/10.32750/2023-0214 (дата звернення: 27.08.2026).
7. Івасюк І. Стратегічне планування розвитку територіальних громад гірських населених пунктів Карпатського регіону в умовах європейської інтеграції України. *Грані.* 2024. Т. 27, № 6. С. 6–13. DOI: https://doi.org/10.15421/1724106 (дата звернення: 27.08.2026).
8. Мікловда В.В. Підвищення ролі гірських територіальних громад Закарпаття в управлінні демографічним розвитком. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Економіка»*. 2026. № 1(67). С. 49–53. DOI: https://doi.org/10.24144/2409-6857.2026.1(67).49-53 (дата звернення: 27.08.2026).

9. Про статус гірських населених пунктів в Україні : Закон України від 15.02.1995 № 56/95-ВР : станом на 01.01.2026. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/56/95-вр#Text (дата звернення: 27.08.2026).
10. Казюк Я., Венцель В. Оцінка фінансової спроможності територіальних громад за підсумками 2024 року. *Децентралізація.* 08.04.2025. URL: https://decentralization.gov.ua/news/19455 (дата звернення: 27.08.2026).
11. Казюк Я., Венцель В. Експертна оцінка фінансової спроможності територіальних громад за підсумками 2025 року. Частина 2. У розрізі областей. *Децентралізація*. 23.04.2026. URL: https://decentralization.gov.ua/news/20626 (дата звернення: 27.08.2026).
12. Державний вебпортал бюджету для громадян Open Budget. Дані про виконання місцевих бюджетів територіальних громад України. URL: https://openbudget.gov.ua/ (дата звернення: 27.08.2026).

REFERENCES:

1. Buryk Z. (2025) Finansova spromozhnist terytorialnykh hromad yak indykator efektyvnosti detsentralizatsii ta skladova sotsialno-ekonomichnoho rozvytku rehionu [Financial capacity of territorial communities as an indicator of decentralization efficiency and a component of regional socio-economic development]. *Publichne upravlinnia: kontseptsii, paradyhma, rozvytok, udoskonalennia – Public Administration: Concepts, Paradigm, Development, Improvement,* no. 13, pp. 6–17. DOI: https://doi.org/10.31470/2786-6246-2025-13-6-17
2. Zabashtanskyi M. M., Sydor I. P. (2023) Derzhavno-pryvatne partnerstvo u zabezpechenni staloho sotsialno-ekonomichnoho rozvytku terytorialnykh hromad [Public-private partnership in ensuring sustainable socio-economic development of territorial communities]. *Investytsii: praktyka ta dosvid – Investments: Practice and Experience*, no. 6, pp. 18–23. DOI: https://doi.org/10.32702/2306-6814.2023.6.18
3. Kaziuk Ya. M., Ventsel V. T. (2024) Finansova spromozhnist terytorialnykh hromad yak osnovnyi element u zabezpechenni realizatsii povnovazhen orhaniv mistsevoho samovriaduvannia [Financial capacity of territorial communities as a key element in ensuring the implementation of the powers of local self-government bodies]. *Visnyk Khersonskoho natsionalnoho tekhnichnoho universytetu – Bulletin of Kherson National Technical University,* no. 1(88), pp. 357–364. DOI: https://doi.org/10.35546/kntu2078-4481.2024.1.50
4. Blazhivska M. (2020) Osoblyvosti uprovadzhennia publichno-upravlinskykh mekhanizmiv rozvytku terytorialnykh hromad [Features of the implementation of public administration mechanisms for the development of territorial communities]. *Theory and Practice of Public Administration,* vol. 1, no. 68, pp. 180–189. DOI: https://doi.org/10.34213/tp.20.01.22
5. Sivak V. (2026) Instytutsiina spromozhnist terytorialnykh hromad u systemi detsentralizatsii: mekhanizmy derzhavnoho upravlinnia v umovakh voiennoho stanu ta vidnovlennia [Institutional capacity of territorial communities in the decentralization system: public administration mechanisms under martial law and recovery]. *Nauka, tekhnolohii ta innovatsii: vid doslidzhen do praktychnykh rishen – Science, Technologies and Innovations: From Research to Practical Solutions,* pp. 78–140. DOI: https://doi.org/10.30525/978-9934-26-651-5-21
6. Yushko S. (2023) Monitorynh stanu ta rezultativ horyzontalnoho vyrivniuvannia podatkospromozhnosti biudzhetiv terytorialnykh hromad [Monitoring the state and results of horizontal equalization of the tax capacity of territorial community budgets]. *Yevropeiskyi naukovyi zhurnal ekonomichnykh ta finansovykh innovatsii – European Scientific Journal of Economic and Financial Innovation,* vol. 2, no. 12, pp. 176–189. DOI: https://doi.org/10.32750/2023-0214
7. Ivasiuk I. (2024) Stratehichne planuvannia rozvytku terytorialnykh hromad hirskykh naselenykh punktiv Karpatskoho rehionu v umovakh yevropeiskoi intehratsii Ukrainy [Strategic planning for the development of territorial communities of mountain settlements in the Carpathian region in the context of Ukraine's European integration]. *Grani – Grani,* vol. 27, no. 6, pp. 6–13. DOI: https://doi.org/10.15421/1724106
8. Miklovda V. V. (2026) Pidvyshchennia roli hirskykh terytorialnykh hromad Zakarpattia v upravlinni demohrafichnym rozvytkom [Enhancing the role of mountain territorial communities of Zakarpattia in demographic development management]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Seriia "Ekonomika" – Scientific Bulletin of Uzhhorod University. Series "Economics",* no. 1(67), pp. 49–53. DOI: https://doi.org/10.24144/2409-6857.2026.1(67).49-53
9. Verkhovna Rada of Ukraine (1995) Pro status hirskykh naselenykh punktiv v Ukraini [On the status of mountain settlements in Ukraine]: Zakon Ukrainy vid 15.02.1995 no. 56/95-VR, as of January 1, 2026. Available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/56/95-вр#Text (accessed August 27, 2026)
10. Kaziuk Ya., Ventsel V. (2025) Otsinka finansovoi spromozhnosti terytorialnykh hromad za pidsumkamy 2024 roku [Assessment of the financial capacity of territorial communities based on the results of 2024]. *Detsentralizatsiia – Decentralization.* Available at: https://decentralization.gov.ua/news/19455 (accessed August 27, 2026)
11. Kaziuk Ya., Ventsel V. (2026) Ekspertna otsinka finansovoi spromozhnosti terytorialnykh hromad za pidsumkamy 2025 roku. Chastyna 2. U rozrizi oblastei [Expert assessment of the financial capacity of territorial communities based on the results of 2025. Part 2. By regions]. *Detsentralizatsiia – Decentralization.* Available at: https://decentralization.gov.ua/news/20626 (accessed August 27, 2026)
12. Derzhavnyi vebportal biudzhetu dlia hromadian Open Budget [State Web Portal of the Budget for Citizens Open Budget]. Dani pro vykonannia mistsevykh biudzhetiv terytorialnykh hromad Ukrainy. Available at: https://openbudget.gov.ua/ (accessed August 27, 2026)

Дата надходження статті: 03.09.2026
Дата прийняття статті: 09.10.2026
Дата публікації статті: 03.11.2026